

Rovte 3. maj

V začetku maja 1945 se je po Rovtah govorilo, da se v kratkem pričakuje, prihod kralja Petra v Ljubljano in da so zahodni zavezniki že na meji z Italijo. To je seveda pomenilo, da bo kmalu konec vojne. Ljudje pa se bodo vrnili v ustaljene tirnice življenja. Niti najbolj obveščeni niso slutili kaj se bo v naslednjih mesecih dogajalo na slovenski zemlji.

Rovte so v zadnjih dveh letih vojne živele dokaj normalno, če lahko vojne razmere štejejo za normalne. Zaradi močne domobranske vojske so imeli mir pred partizani, nemška vojska pa vse od incidenta v septembru 1943 ni povzročala nikakršni težav. Omenim naj le uničenje transformatorske postaje in vodovoda, ki so ga izvedli partizani v mesecu novembru 1944, v času ko daleč na okoli ni bilo nemške vojske, da bi jim lahko škodovali. Škoda je bila povzročena le krajanom Rovt.

V takšnih okoliščinah si lahko predstavljamo vzdušje 5. maj, ko so se zbirali begunci iz vseh sosednjih krajev, ki so že bežali pred veliko podivjano partizansko vojsko. Tukaj v tej cerkvi pa so si vzeli še toliko časa, da so prisostvovali desetim mašam, kot je v svoj dnevnik zapisala Fani Cigale. Številni civilisti pod zaščito slovenske narodne vojske so nato svojo pot z veliko duhovno podporo začeli prav iz tega kraja. Preko Smrečja, Suhega dola, Poljanske doline, Škofje loke, Kranja, Tržiča, Ljubelja na Avstrijsko stran. Za celoten opis poti bi porabil preveč časa. Vendar že ta del poti ni bil enostaven in je terjal tudi žrtve. Po predaji orožja Angležem postanejo tudi vojaki Slovenske narodne vojske le civilisti. Zato od tu dalje ne bom govorili o domobrancih temveč zgolj o civilistih in Slovencih. Angleži niso izročali Titovim morilcem zgolj ljudi, ki so nosili uniforme. V taboriščih kot so Teharje so se znašli tako moški, ženske in celo otroci. Tako danes govoriti o pobojih domačih izdajalcev, ki so prisegli Hitlerju pomeni le zavajanje ali nepoznavanje zgodovinskih dejstev.

Na tem mestu je potrebo povedati tudi nekaj besed o moralni in duhovni podpori, ki so jo imeli naši rojaki na zadnji poti. Vojaški kurat gospod Franc Kunstelj po pričevanju preživelih zasluži posebno mesto v našem zgodovinskem spominu. Na celotni njihovi poti jih je bodril, da nebi omagali in so z njegovo pomočjo lažje nosili svoj križ za Kristusom. Še po grozovitem mučenju, ko je imel zdrobljene roke v zapestju jih je do konca blagoslavljal in bodril. Zaslužil bi si

posebno priznanje v našem kraju. Zaradi božje previdnosti imamo kar nekaj pričevanj preživelih, da si lahko ustvarimo sliko njihovega križevega pota. Preživel pa je tudi Anton Petkovšek - Marjetin, ki nam je povedal za kraj kjer počiva večina pobitih, ki so bili vrnjeni.

Povsem druga zgodba pa se je dogajala doma. Že 8. maja je bil objavljen razglas, da se morajo novi oblasti v Logatec javiti vsi moški stari od 17. do 50. leta starost. Večina preko 90 mož in fantov je menila, da ima pač vsaka oblast svoja pravila in tako nič hudega sluteč ubogala ukaz. Žal se jih je vrnilo maj kot trideset. Kje se je končala njihova življenjska zgodba še danes ne vemo. Za tiso kar pa smo slišali pa tudi ne moremo doumeti, da je človek zmožen takih dejanj.

Tisti krajanji, ki so imeli to srečo, da niso bili vrnjeni iz Koroške, ali tisti, ki jim je uspelo preko Primorske doseči Italijo, pa tisti, ki niso zaupali novim oblastem in po nekaj dneh ali mesecih skrivanja v okolici doma zapustijo našo domovino, postanejo begunci. Večina od njih z posredovanjem rojaka msgr. Hladnik Janeza pri Argentinskem predsedniku najdejo novo domovino prav v Argentini. Močno slovensko pripadnost teh ljudi lahko danes samo občudujemo in se učimo od njih, kako spoštovati materin jezik in domovino.

V Rovtah in okolici tako ostanejo le posamezni za delo sposobni moški. Vsa bremena trdega kmečkega dela padejo na ramena užaloščenih mater in žena. Delo pa so jim novi oblastniki še otežili z nenormalnim davkom obvezne oddaje. Od mnogih so zahtevali več, kot so imeli za lastno preživetje. V kakšnem okolju so odraščali otroci, ki so ostali brez očetov? Ko jim je mati pripovedovala o tem kako so bili njihovi očetje dobri. V šolah pa so jih učili, da so bili zlobni izdajalci naroda.

Ko se srečujemo ob podobnih slovesnostih kot je danes. Prevečkrat pozabimo na trpljenje tistih, ki so preživel ta genocid. Njihovi veri, močni volji in trdemu delu se lahko zahvalimo, da so naši kraji spet polni življenja. Rovte so tako kot nekatere druge kraje želeli izbrisati iz zemljevida. Hvala Bogu jim to ni uspelo.

Danes po 70 letih teh tragičnih dogodkov, ko živimo v tako imenovani informacijski dobi, nas še vedno želijo prepričati o upravičenosti pobojev. Kako si lahko drugače predstavljamo prav fanatično poveličevanje NOB-ja in njihovih simbolov. Namenja se velika sredstva za obnovo spomenikov revolucije, ko na drugi strani ni niti najmanjše volje, da se uredijo okolice kjer so bili zagrešeni

zločini. Govorim o krajih zločina, katere nam uradno poimenujejo, prikrita grobišča, kar pa niso. Grobišče pomeni kraj za pokop. Ko bomo kraje poimenovali z pravim imenom "kraj Zločina", ne bomo potrebovali novih zakonov za nadaljnjo prikrivanje dejstev. Policija, tožilstvo in sodstvo morajo opraviti svoje delo.

Novi spomeniki, ki se napovedujejo ne bodo v ničemer pripomogli k spravi. Vse dokler stojijo tisti s katerimi se povečuje heroje, ki so odgovorni za zločine. Tukaj so še imena trgov, ulic in celo krajev, ki nam ne morejo biti v ponos.

Prav tako, kot drugod po Sloveniji se tudi v naši občini srečujemo z istim problemom. Prav na dan, ko je kolona beguncev krenila iz tega svetišča, se z proračunskimi sredstvi, organizira proslava ob 70. letnici osvoboditve Logatca pod naslovom "še bo kdaj pomlad". Sprašujem ali je bila takrat "pomlad", je bil petega maja res osvobojen Logatec? Ali res lahko praznujemo dan, ko se je začel izvajati genocid? Ali število 500 občanov, ki jih je doletela smrt, po tej pomladi, ne pomeni nič. Ali število pregnanih, ki so zavedno odšli ni dovolj? Če že hočemo praznovati dan zmage nad fašizmom in nacizmom bi morali vsekakor dodati še komunizem. Propad le-tega pa smo dočakali v letu demokratičnih volitev 1990. Odhod zadnjega tujega vojaka pa 25. oktobra 1991.

Prav iz naštetega, kljub vsem nasprotovanjem v preteklih letih, bomo tudi brez proračunskih sredstev še naprej iskali resnico in se srečavali na tem kraju, kjer se bomo z ponosom spominjali naših prednikov, ki so se pogumno in odločno uprli kugi dvajsetega stoletja.

Jože Leskovec